

Bài 32 : CÁC KHU VỰC CHÂU PHI

Châu Phi có trình độ phát triển kinh tế - xã hội rất không đều : các nước ở Nam Phi và Bắc Phi phát triển hơn, các nước Trung Phi có một thời gian dài trải qua khủng hoảng kinh tế lớn.

Châu Phi gồm ba khu vực có mức độ phát triển kinh tế - xã hội khác nhau.

Hình 32.1 - Lược đồ ba khu vực châu Phi

- Xác định trên hình 32.1 các khu vực Bắc Phi, Trung Phi và Nam Phi.

1. Khu vực Bắc Phi

a) Khái quát tự nhiên

Át-lát là dãy núi trẻ duy nhất của châu Phi, nằm ở rìa phía tây bắc của châu lục ; các đồng bằng ven Địa Trung Hải và các sườn núi hướng về phía biển hằng năm có mưa khá nhiều, rừng sồi và đê mọc rậm rạp. Vào sâu trong nội địa, lượng mưa giảm nhanh chóng, rừng nhường chỗ cho xavan và cây bụi phát triển.

Lùi xuống phía nam là hoang mạc Xa-ha-ra, hoang mạc nhiệt đới lớn nhất thế giới. Khí hậu rất khô và nóng. Lượng mưa trung bình hằng năm thường không quá 50 mm, vì thế nước trên mặt cực kỳ hiếm. Khắp nơi chỉ thấy các bãi đá, các cồn cát mênh mông hoặc các núi đá khô khốc và trơ trọi. Thực vật chỉ gồm những bụi cỏ gai thưa thớt, cằn cỗi với bộ rễ dài ăn sâu xuống đất để hút nước ngầm. Tuy vậy, ở những chỗ có nước ngầm lộ ra cây cối vẫn mọc xanh tốt, đó là các ốc đảo. Thực vật trong ốc đảo chủ yếu là cây chà là.

b) Khái quát kinh tế - xã hội

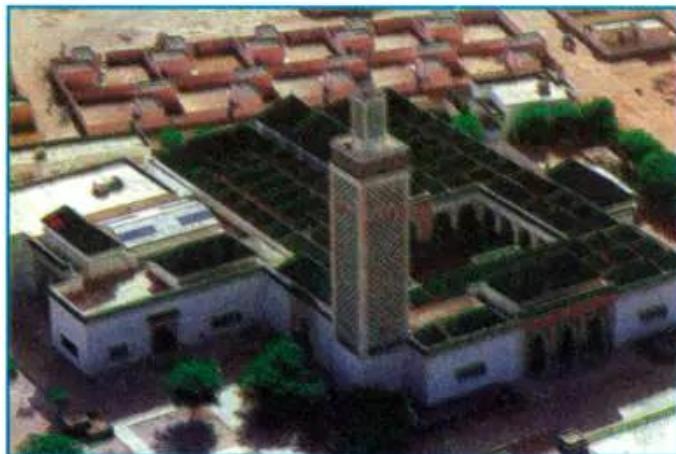
- Quan sát hình 32.1, nêu tên các nước ở khu vực Bắc Phi.

Dân cư ở Bắc Phi chủ yếu là người Ả Rập và người Béc-be, thuộc chủng tộc Ô-rô-pê-ô-it, theo đạo Hồi.

Các nước ven Địa Trung Hải có nền văn minh phát triển rất sớm. Điển hình là nền văn minh sông Nin rực rỡ trong thời cổ đại. Ngày nay, kinh tế chủ yếu dựa vào khai thác - xuất khẩu dầu mỏ, khí đốt, phốt phat và phát triển du lịch.

Trong nhiều vùng của Xa-ha-ra thuộc Li-bi, An-giê-ri trước kia hoang vắng đã xuất hiện các đô thị mới với các công trình khai thác, chế biến dầu mỏ.

Các nước ven Địa Trung Hải trồng lúa mì, ô liu, cây ăn quả cận nhiệt đới... Các nước phía nam Xa-ha-ra trồng một số loại cây nhiệt đới như lạc, bông, ngô... nhưng sản lượng không lớn.

Hình 32.2 - Nhà thờ Hồi giáo

Hình 32.3 - Lược đồ kinh tế châu Phi

2. Khu vực Trung Phi

a) Khái quát tự nhiên

Phần phía tây của Trung Phi chủ yếu là các bồn địa, có hai môi trường tự nhiên khác nhau :

- Môi trường xích đạo ẩm có khí hậu nóng, mưa nhiều, đất đai màu mỡ, rừng rậm xanh quanh năm chiếm diện tích lớn. Mạng lưới sông ngòi dày đặc, quanh năm nhiều nước ; lớn nhất là sông Congo.

- Môi trường nhiệt đới gồm hai dài năm ở phía bắc và phía nam môi trường xích đạo ẩm. Lượng mưa giảm rõ rệt, trong năm có một mùa mưa và một mùa khô. Do độ ẩm không đủ nên rừng thưa và xavan phát triển.

Phần phía đông của Trung Phi trước đây được nâng lên rất mạnh nên có độ cao lớn nhất châu Phi, dung nham núi lửa phun trào bao phủ nhiều vùng rộng lớn. Trên bề mặt các sơn nguyên có các đỉnh núi cao và nhiều hố kiến tạo sâu, dài. Đông Phi có khí hậu gió mùa xích đạo. Trên các sơn nguyên quanh năm mát dịu hình thành kiểu "xavan công viên" độc đáo, còn trên các sườn núi mưa nhiều có rừng rậm bao phủ. Đông Phi có nhiều khoáng sản như vàng, đồng, chì ...

b) Khái quát kinh tế - xã hội

- Quan sát hình 32.1, nêu tên các nước ở khu vực Trung Phi.

Trung Phi là khu vực đông dân nhất châu Phi, dân cư chủ yếu là người Ban-tu thuộc chủng tộc Nê-grô-it. Tín ngưỡng rất đa dạng.

Xung quanh hồ Vich-to-ri-a và một vài hồ khác dân cư tập trung rất đông.

Các quốc gia ở Trung Phi phần lớn là nghèo, nền kinh tế chủ yếu dựa vào trồng trọt và chăn nuôi theo lối cổ truyền, khai thác lâm sản và khoáng sản, trồng cây công nghiệp xuất khẩu. Đất đai thoái hóa, hạn hán kéo dài và nạn châu chấu là những nguyên nhân chủ yếu khiến nạn đói thường xuyên xảy ra.

Hình 32.4 - Chăn nuôi du mục

Hình 32.5 - Xuất khẩu gỗ

Giá nông sản và khoáng sản trên thế giới không ổn định làm cho nền kinh tế của nhiều nước trong khu vực thường xuyên rơi vào khủng hoảng.

- *Dựa vào hình 32.3 :*

+ *Nêu tên các cây công nghiệp chủ yếu ở Trung Phi.*

+ *Cho biết sản xuất nông nghiệp của Trung Phi phát triển ở những khu vực nào ? Tại sao lại phát triển ở đó ?*

Dân cư Bắc Phi chủ yếu là người Ả Rập và người Béc-be thuộc chủng tộc Ô-rô-pê-ô-it, theo đạo Hồi. Kinh tế tương đối phát triển trên cơ sở các ngành dầu khí và du lịch.

Dân cư Trung Phi chủ yếu là người Ban-tu thuộc chủng tộc Nê-grô-it, có tín ngưỡng đa dạng. Kinh tế chậm phát triển, chủ yếu dựa vào khai thác lâm sản, khoáng sản và trồng cây công nghiệp xuất khẩu.

Câu hỏi và bài tập

1. Lập bảng so sánh sự khác biệt về tự nhiên giữa phần phía tây và phần phía đông của khu vực Trung Phi theo mẫu sau :

Thành phần tự nhiên	Phần phía tây khu vực Trung Phi	Phần phía đông khu vực Trung Phi
Dạng địa hình chủ yếu		
Khí hậu		
Thảm thực vật		

2. Nêu sự khác biệt về kinh tế giữa khu vực Bắc Phi và khu vực Trung Phi.